

FOAIA DIECEZANĂ

Organul eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului

..... APARE DUMINECA

Prețul abonamentului:	
Pe un an	160 Lei
Pe jumătate de an	80 „
Pe un pătrar de an	40 „
Un număr	3 Lei.
Pentru străinătate pe un an	260 Lei.

Manuscrisele nu se înapoiază și se adresează redacției „Foaia Diecezană”; iar banii pentru abonamente și inserațiuni se trimit administrației „TIPOGRAFIA și LIBRĂRIA DIECEZANĂ” în Caransebeș.

Prețul inserțiunilor:	
Pentru publicațiuni oficiale, concurse, edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 120 Lei, până la 200 de cuvinte 180 Lei, de aceluși gen 200 L. L.	

Dimitrie Țichindeal.

Cea mai reprezentativă figură de preot-luptător și apostol al plaiurilor noastre bănățene de acum un veac și mai bine a fost Dimitrie Țichindeal, întâiu „învățătoriu naționalnic”, apoi preot și profesor-catihet.

Născut în anul 1770, Țichindeal și-a trăit anii copilăriei sub freamătul de revoltă al vremilor lui Horia și Cloșca. Suflet receptiv dar adânc înțelept, el a ales calea desrobirii de străini prin carte și cultură.

În anul 1794 a fost învățator sătesc în Belințul Logojului dar nu pentru multă vreme. Trece în Beregsău, mai apoi în Becicherecul-mic unde probabil ajunsese și capelan pe lângă socrul său. Fiind om deștept cu firea și zelos în slujba sa, a fost numit revizor școlar.

Curând, în 3 Septembrie 1805 a devenit paroh al Becicherecului-mic. Și aci probabil ca și în satele prin cari fusese el învățator, îl impresionase trist starea morală și îndeosebi materială a școlilor sătești. Drept aceea în 1807 semnă o cerere adresată direct împăratului, ca să fie numit director al școalelor române din Banat. Această petiție împreună cu altele, pornite de bărbați cu tragere de inimă pentru poporul român și dornici de a-l vedea mântuit de strivitoarea tutelă străină, au trezit interesul împăratului pentru Români.

Așa s'a întâmplat că ei putură avea o preparamdie românească în Arad, cea mai veche și care își începu activitatea la 3/15 Noembrie 1812. Pe lângă Constantin Diaconovici-Loga învățătorul-cântăreț al Românilor din Buda, caransebeșanul Ion Mișuț, a fost numit și preotul din Becicherec Dimitrie Țichindeal.

Profesorul-catihet Țichindeal n'a fost însă pe placul oblăduitorilor acestei școale, căci în

afară de *învățătura legii* el semăna în inima celor câteva sute de preparanzi români dragostea de neam și de legea străbună. Nici un an n'a trecut și în Iunie 1813 urmă o cercetare, din care vina căzu asupra lui Țichindeal. El știind că prin ispășirea sa se salvează dela pierire o abia înfiripată nădejde românească, cu multă mâhnire a plecat îndărăt la parohia sa din Becicherecul-mic. Aci a continuat să slujească altarul, propovăduind cuvântul lui Dumnezeu, precum și nădejdea într'o reînviere culturală, bisericască și națională a poporului său. În anul 1818 a trecut la cele vecinice.

Ca scriitor Dimitrie Țichindeal este în deobște cunoscut sub numele de *fabulistul Țichindeal*. *Fabulele* constituiesc deci opera sa de căpetenie.

Afară de fabule a scris: „*Sfaturile înțelegerii cei sănătoase*”, „*Adunare de lucruri moralicești*”, „*Epitumul*” cuprinzând rândueli tipiconale și de ritualistică bisericască.

Limba scrierilor sale nu este nici cea a latiniștilor nici cea inspirată strict din slavonă ci o limbă pe care după mărturia sa.. „să poată desăvârșit înțelege aceia cari nu sunt desăvârșit procopsiți întru adevăruri;” lăsând din ea anumite semne „căci aceștia Slavenilor sânt de trebuință, iară nu nouă.”

*

Când în jurul crucii din țintirimul Becicherecului-mic vor răsuna corurile Banatului vrăjit de cântec în această Duminecă de toamnă târzie, preoții îngenunchiind în fața altarului pe care cu devotament l-a servit Dimitrie Țichindeal, să lase drum deschis fiorului care dela Țichindeal și mai nainte li-a răzbit totdeauna inimile lor, să se însuflețească din nou cu elixirul faptelor mărețe din trecut și aminte să ia la semnele viitorului: *înălțând pioasă rugăciune de odihnă pe seama sufletului său sbuciumat*

Pe pământul făgăduinței...

— Note de drum —

De ing. Petru Fotoc

Pe urme sfinte.

Carul de foc fuge în goana mașinei, care găfăie în greu, trudindu-se pe panta drumului șerpuitor printre *dune* de nisip sburător, culturi de pomi fructiferi, *coline* acoperite cu tușișe, dealuri și regiuni subalpine, cu vârfuri până la 900 metri, cu peisaje săracăcioase. Toți pelerinii sunt la ferestrii, toți vroim să vedem, să cunoaștem, să învățăm. Pe mare, după terminarea închinărilor, pentru a ne pregăti în vederea prosternării sufletelor noastre, tot vasul era o voce bună, și cu priviri smerite se îndreptau în adâncă tăcere în departe. Urcășurile mereu reduc viteza trenului. În dreapta și stângă trenului grupulețe de case, cătune, toate zidite la fel, apoi colonii, cari poartă deja pecetea europeană. Dela calea ferată spre nord *Fata morgana* ne reamintea frumusețile naturii.

În câmpia *Saronului*, atingem târgușorul încunjurat de întinse păduri de măslini, *Lydda*, la romani *Diospolis*. Aici a vindecat *sf. Apostol Petru*, pe slăbănogul *Enea*, aici e biserica *sf. Gheorghe din Capadochia*, care se zice că ar fi originar din această localitate. Biserica a fost în decursul veacurilor necinstită de perși, arabi și turci. Aici s'a ținut la anul 415, un consiliu bisericesc, iar pe timpul cruciadelor a fost reședința episcopicească. Descriu aici numai cele cu deosebită importanță pentru neamuri și vechime, a ne încumăta la înșirarea tuturor localităților cu însemnătate istorică, fie privite din ori care punct de vedere, ar însemna a scormoni trecutul atâtor vremuri, pe cari se bazează prezentul nostru. Verificăm numai cunoștințele și le complectăm cu cele observate la fața locului, și ne mărginim numai la cele văzute în decursul călătoriei.

La 23 km., se află orașul *er-Ramle*, cu aceeași populație de 7000 locuitori, musulmani și arabi, ca și *Lydda*. *Ramle* după tradiție e fosta *Arimateia*, patria lui Iosif. Aici e turnul celor 40 mușonici, uciși în numele sfintei cruci. Nu departe e colonia *Akir*, locuită de evrei români, emigrați din țară pe la anul 1899. Înălțimile, pe cari le urcăm, sunt ramificațiile munților *Libanului*. Locomotiva luptă cu greu, viteza și-a redus-o de-a-binelea, ca să învingă ascensiunea de peste 700 metri și atât de pronunțată pe terasamentul de 87 km., între gările finale, care distanță în linie dreaptă abea face 50 km. Ce vedem pe aici, nu îmi face impresia a

unui ținut, bogat în lapte și miere. E regiune carstoasă. Treccm peste un pod și la 50 km., este punctul, unde linia ferată ajunge în gara *Der Aban*, dela care la stânga găsim satul *Zora* unde s'a născut puternicul și neînvingul *Samson*, pe care aici în *Valea Sorecului*, l'a tradat filistenilor, frumoasa și iubită sa *Dalila*, cari apoi i-au scos ochii și l'au aruncat în temniță.

Orașul *Billir*, are multe izvoare cu apă bună. Populația să și folosește de bine-cuvântarea cerească în aceste regiuni aride să ocupă cu horticultura, și prevede toată împrejurimea cu zărzăvaturi. De aci se întinde *Valea trandafirilor* (*Wadi-El-Ward* arabește), în care se cultivau odinioară mulțimea roselor pentru prepararea apelor mirositoare. Și astăzi mai sunt în număr mare, dar lăsați în grija sortii: Pe aici s'au dat luptele lui *David* contra *filistenilor*. La 81 km., este comuna *Maliha*, cu un izvor abundent. Să zice că aici ar fi locul, unde *David* a adus hrană comandantului și fraților săi din tabăra regelui *Saul*.

Localitatea *Katamon*, este situată la 83 km., unde este și reședința patriarhală de vară, încunjurată cu o pădure răcoritoare. Aici a viețuit până la moarte bătrânul *Simeon*, prin al cărui grai, a vorbit partea conștientă a neamului lui Israel, când a luat în brațe pe Mesia, mântuirea poporului său.

Credință și tradiție sfântă leagă de acest pământ la fel pe creștini, cât și pe evrei și musulmani. Aici se începe creștinismul, evreii aici și-au avut cananul, iar islamul pe lângă Damasc, aici se închină cu adâncă evlavie, în moschea lui Omar, numită sfânta sfintelor.

În decursul celor 4 ore, în care timp parcurgem drumul, o clipă, pe cât se închid ochii și ei obosiți, gândurile sboară cu trei decenii și jumătate în urmă. Mă văd cu prietenii mei coetani, înaintea hărții de pe peretele dinspre meazăzi al școalei dela noi din sat. În ceasurile libere, când scăpam de sub supravegherea bunului nostru învățător, făceam noi *cei mai mari* diferite încercări de gimnastică cerebrală. Notam — și învățam — mereu în vocabularul cusut din câteva coale de hârtie, cuvinte ungurești, pe cari nu le auzisem încă, număram nemțește, altul chiar și până la o mie, știam cifrele cirile, fredonam melodii de antifoane, adunam cântece noi și vechi, și ne complectam cunoștințele geografice astfel, că ne puneam întrebări, anume unde se află și să și arătăm, cutare sau cutare localitate, întâi pe țări singuratiche, apoi le federalizam noi și în fine, tot continentul cu părțile limitrofe din celelalte, era al nostru. Așa a trecut între noi drept minune, descoperirea mun-

telui *Ararat*, despre care auzisem la potop, că văzurăm adevărate cele învățate. Nu știu și nici n'am cercetat motivul, că la noi în sat *religia* n'am învățat-o pe atunci dela *Taica părinte*.

Odată furăm surprinși la hărtă, de dascălul nostru, — reposatul meu părinte. Nu ne-a alungat, nu ne-a luat cu asprime, ci cu bună-tate ne-a ascultat puțin, apoi împreună parcurserăm Balcanul, trecurăm mai spre sud și ne oprirăm la o țară, despre care ne spusă, că aici a trăit *Domnu' Christos*. Din acel moment priveam cu adâncă evlavie asupra pământului sfânt, cum era înfățișat pe harta noastră. Aceasta a fost prima mea călătorie pe căile profetilor și fiorul care a cuprins băețelul de atunci, ține cătușată și inima bărbatului de astăzi și setea a bătători urmele sfinte, s'a stins abea atunci, când mi-s'a prilejuit a-mi proșterne sufletul, în fața realității.

Suntem pe un platou la 800 m. altitudine. Vedem o colecție de zidiri monumentale, o tabără de turle, cupole sclipitoare, minarete înalte, parcuri frumos amenajate, circulație mai sgomotoasă, drumuri bine întreținute. Avem în față un oraș aparte. E klm. 87.

Trenul obosit încetinește mersul, lumea e în agitație, tăcută își adună bagajul și îndemnată de o nervositate de înțeles, să grăbește către esire. E gara terminus.

Am ajuns în *Ierusalim*.....

(Va urma).

Ce este un concordat cu Vaticanul?

de **Isaia Suru**.

1) Raportul dintre Biserică și Stat, în România (principlal).

Înainte de a trece la concordatul însuși am găsit de necesar, să insistăm puțin și asupra raportului — în principiu — dintre Biserică și Stat. Necesitatea se va evidenția, când vom examina consecințele concordatului.

La început, amintisem, că una a fost calea parcursă în trecut, împrejurările istorice prin care a trecut în decursul vremii Biserică creștină din Orient și alta cea din Occident; una a fost caracteristica, moștenită și imprimată Bisericii ortodoxe și alta Bisericii catolice. Deoparte avem spiritul elen, spiritul larg, de libertate, independență, spirit de federalism, și apoi mai avem în Orient și Imperiul romano-bizantin încă în ființare etc, de altă parte, avem spiritul roman îngust, practic statornic, spirit de centralizare și apoi mai avem, căderea imperiului roman etc.

De aici avem, în apus Biserica catolică, unitară și ca jurisdicție administrativă, cu centrul în Vatican, cu tendințe imperialiste, absolutiste, etc. iar în răsărit, Biserici independente, ca administrație, Biserici naționale, păstrând număi unitatea dogmatică, și canonică, cu celelalte Biserici ortodoxe, deci din acest punct de vedere una și universală.

Cu aceasta, voesc să amintesc că popoarele, respective bisericile lor, — au primit creștinismul cu nuanțele, ori a creștinismului din Roma ori a celui din Constantinopol, după cum în a cărui sferă de influență era ori de unde au fost încreștinate.

Tot așa a fost, în privința raporturilor dintre Stat și Biserică; în Orient a fost moștenit regimul din Statul romano-bizantin; urmași fideli ai creștinilor din primele timpuri — în primele veacuri, creștinii nu se intereseau nici măcar de viața publică, ci mai mult de cele spirituale¹⁾. — Biserică creștină nu s'a avântat pe arena politică, ci mai mult se desinteresea de ea²⁾. Dar împărații având conștiința originii divine a imperiului, se credeau un fel de delegați bisericești³⁾, apoi se mai credeau și un fel de preoți, slujitori ai lui Hristos, fiindcă „se considerau ca și investiți cu o autoritate religioasă ca moștenitori creștini al acestui mare pontificat ce predecesorii lor exercitau asupra păgânismului“⁴⁾. Deci aceasta era o reminiscență din păgânitatea antică. Un alt fapt ce apropia Statul de Biserică, era și serviciul pe care-l făcea biserică Statului, omogenizând sufletul cetățenilor. Astfel Biserică devine un element de unitate, element de trainică legătură dintre cetățeni⁵⁾.

Și acest lucru era o necesitate imperioasă când este vorba de apărarea și consolidarea unei țări.

Tot ca o moștenire imprimată ortodoxiei din trecut este și faptul că ideia națională și ideia religioasă se identifică și de multe ori merg până la un fel de confundare „patria fiecărui om era partea de pământ pe care religia casnică sau națională o sfințise“⁶⁾. „Pământul sfânt al patriei“ ziceau grecii⁷⁾. Toate acestea fac ca între Biserică ortodoxă și Statul roman-bizantin să se creeze o legătură strânsă, o intimitate profundă, fără ca independența Bisericii în

1). ep. ad. Diognet. 4-17 cit. de H. Doulet după D. Sireteanu o. c. p. 18.

2). Biserică și Stat R. Căndea o. c. p. 7.

3). Idem.

4). Ern. Lavisse... după D. Sireteanu o. c. p. 130.

5). R. Căndea o. c. p. 7.

6). F. Coulanges o. c. p. 232.

7). Idem.

domeniul ei să fie călcată în picioare⁸⁾, ei împărății se purtau cu respect față de ea⁹⁾. Dacă vre-odată s'au amestecat în chestiuni cari nu erau de competența lor, aceasta au făcut-o din dragostea și grija ce o purtau pentru Biserică și nici decum că și-ar fi arogat vre-un drept de conducere, decât doar de protector. Ba sprinjinul merge până acolo, încât Statul devine Stat creștin ortodox, trecerea dela creștinism la altă religie atrăgea după sine pierderea cetățeniei¹⁰⁾, abaterea dela credință era o crimă față de Stat¹¹⁾. Această atitudine a avut-o Statul Bizantin și față de religia păgână — fiind convinși de marea însemnătate a ei — iar cu triumfarea creștinismului situația a fost transmisă¹²⁾. Aceste raporturi dintre biserică și Stat au fost împrumutate, transmise și Statelor a căror popoare au fost încreștinate dela Constantinopol ori erau în cercul lui de influență având legături canonice cu el.

Așa în Rusia prin încreștinarea lor dela Constantinopol, poziția Bisericii — în general vorbind, — rămâne aceeași ca și în Statul romano-bizantin¹³⁾ și cu toate că din timpul lui Petru I a început o influență de legislație apuseană — trăsăturile fundamentale au rămas aceleași și pe mai departe, cele ale edificiului antico-rus, antico-bizantin¹⁴⁾. În Rusia a fi rus sau ortodox se confundau, idealul religios și național se indentificau, și mai ales în vremurile grele, pe timpul când Rușii gemeau sub jugul Mongolilor. Dacă mai târziu puterea țarului a fost mare și se amesteca în chestiuni ce erau de competența Bisericii, nici atunci n'a lipsit un mitropolit ca Filip, care a preferat să moară de foame în temnița în Mănăstirea Solowetki, decât să-i fie răpita independența. Aceleași raporturi dintre Biserică și Stat le avem și în Bulgaria și în Serbia¹⁵⁾ etc. și acum să vedem la noi, Românii, poporul român, format din elementul autohton dac, căruia s'a altoit elementul latin, este născut creștin, — voesc să zic că el în timpul formării se încreștinează. Când apoi se organizează, se formează ca Stat, organizarea bisericească îi urmează, încât putem zice că, Biserica ortodoxă din România are aceeași vârstă ca și Statul Român. Așa în 1359 avem metropolia în Muntenia, iar în 1401 în Moldova, fiind în legături canonice cu patriarhia din Tarigrad. Deci era firesc fiind sub influența

Constantinopolului, ca raportul dintre Biserică și Stat, să fie cel din Statul romano-bizantin. Să aducem ca mărturie pentru aceasta, numai cele spuse de Dimitrie Cantemir, că, Biserica și Statul, poporul și clerul erau strânși uniți, că Domnii aveau un respect deosebit față de Biserică, și că ea era independentă, nu numai față de domnitor, ci avea o independență chiar față de Constantinopol¹⁶⁾. Cât de respectată era Biserica, se vede din faptul că în sfatul țării mai marii Bisericii erau cei dintâi, iar cât de mult se îngrijeau Domnii țării de Biserică, se vede din mulțimea darurilor făcute ei, și din mulțimea bisericilor zidite de ei. Toate acestea dovedesc dragostea și credința ce o aveau Domnii de legea creștină Bisericii ortodoxe. Nu mai puțin este drept, că dacă raportul dintre Biserică și Stat a fost împrumutat din Statul romano-bizantin, Biserica ortodoxă a jucat și la noi acelaș rol, a avut aceleași merite pentru neamul românec, întocmai ca și Biserica creștină din Constantinopol pentru Statul romano-bizantin. Așa credința ortodoxă a fost elementul de unitate pentru națiunea română din Muntenia, Moldova, Ardeal, Banat, Bucovina, etc. omogenizând sufletele Românilor, formând legătura sufletească, legătura cea mai de neînviș, — de orice graniță — între românii de pretutindenea, pregătind terenul pentru înfăptuirea României pe care o avem astăzi. Cine a format legătura peste granița Carpaților, între Ardeal și Muntenia, dacă nu ortodoxia? Dece Habsburgii, prin ajutorul catolicismului, au voit să rupă legătura aceasta dintre cele două ținuturi — lucru ce se vede din jurământul lui Atanasie la Viena¹⁷⁾.

(Urmează)

Din trecutul nostru.

Comunicat de: **Dr. Dimitrie Cioloca.**

Luni, 21 I. c. s'au împlinit 100 de ani dela repararea bisericii catedrale din loc, și în special a ridicării și acoperirii turnului ei falnic cu aramă. La sărbătoarea „Intrării în biserică“ s'au terminat și sfințit aceste lucrări, cu care prilej vrednicul protopresbiter de atunci, Ioan Tomiciu al Caransebeșului, a ținut cuvântarea de mai jos.

Predica aceasta, deosebit de frumoasă ca formă și edificatoare pentru datele interesante istorice, păstrate aici, ne înfățișează, ca o mărturie din cele trecute vremi, suferințele îndurate

8). Berdnicov o. c. p. 333 sq.

9). Idem 328.

10). Idem 326.

11). Idem 327.

12). Idem 325.

13). Idem 338.

14). Idem 338 și 340.

15). R. Căndea o. c. p. 12.

16). D. Cantemir, Scrisoarea Moldovei, citat de D. Sireteanu p. 167 sq.

17). N. Iorga, Ist. Rom. din Ardeal și Ungaria p. 338 după N. Bălan Bis. și Neam și drept. ei. p. 119 și 120.

de pacinicii și cucernicii locuitori ai Caransebeșului din partea Turcilor, cât și nizuințele laudabile și pilduitoare ale lor întru preamărirea lui Dumnezeu și întru înfăptuirile folositoare sufletului și în general obștei.

În special rezultă din această predică următoarele fapte istorice.

1. că în răzmirița turcească s'a sfricat turnul bisericii catedrale.

2. că au fost distruse respective deteriorat mulțime de „semne și monumenturi vrednice de pomenire... de păgânul neprieten“.

3. că au fost arse casele lor.

4. că au fost deteriorate „crucea din piaț și cea din dealul crucii“.

5. că la biserica din morminți a trebuit făcut din nou turnul și acoperită biserica.

6. că s'a lungit biserica catedrală (sf. George) și s'a adăugat corul.

7. că dela răzmeriță (1788) turnul acestei biserici și până la 1832, deci prin 44 ani, a stat „sub un acoperământ mic și prost“ și

8. că lucrurile împreunate cu faceră și acoperirea turnului au reclamat spese de 800 florinți în plus.

Lăsăm să urmeze însași cuvântarea, ținută „În Caransebeș în 21 Noemvrie 1832 după acoperirea turnului cu aramă“.

„Predica urmează în Numărul viitor“.

Alexandru cel Bun. (1400-1432).

La cinci sute de ani dela moartea Lui.

De: Prof. C. Rudnean.

La această mănăstire oameni plini de pietate vin din toate părțile și cer minuni icoanei Sf. Ana despre care se spune că a fost trimisă din Constantinopol de Irina soția împăratului Ioan Paleologul — cătră Ana soția lui Alexandru cel Bun. Tot la Bistrița s'a întocmit și întâiul letopisetz scris al Moldovei, care cuprinde evenimentele dela 1359—1506. — A mai zidit mănăstirea *Vărzărești* din județul Lăpușna și *Sfântu Nicolae din Poiană*, pe locul căreia mai târziu Petru Rareș a zidit mănăstirea *Pobrota* (jud. Baia). Aceste cladiri sfinte sunt leagănul credinței, artei românești. Ele sunt monumentele cele mai grăitoare ale trecutului nostru istoric și religios. În ele găsești frumsețea slujbelor pline de poezie religioasă, făcute chiar în limba în care s'a plămădit poporul românesc. Toate aceste construcții dovedesc bună starea țării și tendința domnitorului de a lăsa niște opere arhitectorice mărețe. Alexandru cel Bun a înzestrat aceste mănăstiri cu daruri însemnate cu moșii și sate ca să aibe cu ce se susține. Iată câteva din acestea: Mănăstirei Neamțu i-a dăruit în 27 Septemvrie 1427, 2 sate (*Crăstinești* și *Timișești*), „pentru sufletele celor odihniți părinților mei și pentru sănătatea și sufletul Domniei mele și a Doamnei mele Marina și a fiilor Domniei mele;“¹⁹ iar mănăstirei Bistrița îi dăruiește *un sat întreg cu siliștea lui*²⁰. — Toate aceste danii, ne

dovedesc, că Alexandru cel Bun a fost nu numai un organizator bun al țării, un înțelept datător legi și datini, ci și un suflet de creștin evlavios și darnic. Pe protopopol *Iuga* fiindcă era *adevărat popă* și l-a slujit cu credință Alexandru cel Bun i-a dăruit *satul Buciumeni*, ca să fie de uric cu tot venitul lui și copiilor lui și la tot neamul, nestrictat — nișodată în veci (16 Feb. 1424)²¹). Biserica catolică s'a consolidat deasemenea pe timpul lui Alexandru cel Bun²²). Catolicii aveau o episcopie la Siret — întemeiată în 1370 de Lațcu. Alexandru cel Bun înființă o altă episcopie la Baia, unde zidi și o catedrală în amintirea soției sale Margareta de Loșont — murind Margareta de Loșont — la 1410 ea fu înmormântată în biserica latină din Baia²³). Reședința episcopiei din Baia, fu mutată mai târziu la Bacău.

Moldova era împărțită sub raport administrativ în ținuturi și starostii. Numirea de Staroste era împrumutată dela Poloni și se afla mai ales în Nordul țării (Cernăuți). Tot lui Alexandru cel Bun îi atribue cronicarii și instituirea dregătoriilor cu întreaga erarhie a boerilor începând dela numele *logofăt* până la cei mai mici slujbași ai domnului²⁴). Boerimea a fost organizată în Moldova ca și în Țara-Românească după modelul bizantin, trecut prin țilera bulgară și sârbească și influențat de organizarea din Polonia și din Ungaria. Armata deasemenea a fost organizată pe timpul lui Alexandru cel Bun, fiindcă românii i-au parte la luptele dela *Tannenberg* și *Marienburg*. Viața comercială în Moldova a fost foarte activă. Avem documente din care putem vedea diferitele convenții ale Domnului Moldovean încheiate cu Liovenii la 1408. Din acest document reiese că în Moldova se făcea un negoț întins, mai ales de coloniștii nemți și armeni așezați de regii poloni în Galiția²⁵). Ei trecuseră și în Moldova, unde au dat un puternic impuls vieții economice. În Moldova se făcea un comerț local și unul de transit. Vama principală era la Suceava, aci se desfăceau și se controlau toate mărfurile, urmau apoi celelalte vami mai mici după regiunile din cari veneau neguțătorii, Moldova avea un rol însemnat în comerțul de transit dintre *Polonia* și *Levant*. — În actul dela 1408 se prevedeau cu deamănuntul, toate taxele pentru mărfurile cari se aduceau din Polonia și pentru cele ce se exportau din Moldova, precum și pentru cele ce se aduceau din Orient. Alexandru cel Bun a întreținut relații comerciale cu Bistrița. Elementul de negoț era coloniile Sașilor, și Armenii, cari făceau legătura cu Ardealul. Locuitorii Moldovei erau împărțiți în 3 clase sociale: boerii, proprietarii de pământ, țărani liberi (răzeșii) și țărani supuși (vecinii) fără proprietate în afară de aceste mai erau încă 2 categorii, în condiții mai inferioare *Tătarii* și *Țigarii*. Aceștia din urmă se stabiliră în Moldova la sfârșitul secolului al 14-lea. În timpul lui Alexandru cel Bun ei erau robi, precum îi atestă documentele. Populația de bază a țării au fost *Românii*. Urmau apoi în număr destul de mare Ungurii așezați în grupuri mai compacte și Sașii prin orașe. În nordul țării erau foarte numeroși Nemții, emigrați din Galiția precum și Rutenii, unii mai vechi stabiliți în

21) I. Lupas: *Istoria Românilor*, Buc 1929 pag. 96.

22) Iorga: *D. O. C.* pag. 60.

23) *Bandini*, cf. *Iorga*: *Istoria Bisericii Românești* p. 61.

24) *Kogălniceanu*: *Letopisețul*, vol I pp. 138—139. *P. P. Panaitescu* susține că organizarea boerilor, e anterioară lui Alexandru cel Bun. — Alexandru cel Bun (la cinci sute de ani dela moartea lui.) București, 1432 pag. 33.

25) *N. Iorga*: *Negoțul și meșteșugurile în trecutul românesc*. Buc. 1906 pp. 247—251.

19) *Bis. ort. rom.* 1910 pag. 676.

20) *Iorga*: *Istoria Bisericii Românești*, pag. 68.

aceste părți înainte de formarea Statului moldovenesc — alții mai noui în deosebi în Nord-Est. Armenii au venit din Galiția, făcând colonii în Nordul Moldovei. În acest timp se aminteste și de populația evreiască. Viața orașenească era bine organizată sub influența coloniștilor sași și nemți după dreptul magdemburgic din Germania. — În Moldova orașele n'au avut aceleași condiții de dezvoltare ca și în Apus²⁶⁾. S'au format totuși centre însemnate industriale și comerciale în Moldova. Orașele erau conduse de un șoltuz și un consiliu de pargari — (Burger) polgar. Organizația orașenească în timpul lui Alexandru cel Bun se cunoaște din corespondența târgurilor moldovenesti cu orașul Bistrița din Ardeal. După o domnie îndelungată de 32 ani la 1432 Alexandru cel Bun a murit fiind îngropat la mănăstirea Bistrița.

Domnia lui Alexandru cel Bun a însemnat pentru Moldova o epocă de progres și de consolidare întocmai ca și domnia lui Mircea cel Bătrân în Țara-Românească. Din nenorocire urmașii lor, au început a destrăma ceea ce se închease prin multe silinți.

Ortodoxia în Ticvaniul-mare.

de pr. Ilie Hergan.

Judecătorul obiectiv având în vedere realitatea din Ticvaniul-mare că m'am nizuț s'o arăt poate judeca de câtă dreptate e cuprinzător actul acesta din cauza bisericii de aci.

Redeschis procesul din chestiune la 1925 acela trebuia judecat după legea din 1848, prin călcarea căreia uniții s'au înstăpănit pe biserică și anume de autoritățile administrative. Pretura și prefectura au și dat dreptate de cauză ortodoxilor decizând restituirea bisericii către aceștia. Uniții au mânăț însă cauza până la Ministeriul de interne de aci a fost trecut la cel al Cultelor unde aud că se găsește dosarul actelor din care mai bine s'ar putea cunoaște rezultatul petrecărilor din această cauză.

Just ar fi ca această cauză prea dorită de dreptate să se rezolve de autoritățile administrative, dar chiar dacă ar fi îndrumată forurilor civile judecătorești acestea încă nu se pot pune decât în baza legilor dupăcare s'a început procesul acum 80 de ani.

Prea Sfințitul Nicolae al Lugojului, adevărat că în calitate de reprezentant al bisericii unite în procesul confesional din Ticvaniul-mare prin 1925—1926 a susținut dreptul catolicilor asupra bisericii și bunurilor ce aceștia le-au luat la 1852 dela confesiunea ort. Dar tot atât de adevărat este că Prea S. Sa la discuția generală asupra proiectului de lege al Cultelor a pledat în anul 1928 în senatul român în senzul acela „că dacă s'ar pierde credincioșii ar mai rămâne instituția 100 de ani.

Va să zică, după P. S. Sa chiar dacă nu ni-ar fi rămas nici un credincios. în Ticvaniul-mare, biserica noastră cu toate ale sale ar fi înța pe lângă cei 80 de ani trecuți încă 20 de ani.

Ori noi cari nu obicinuim să luăm cu un cântar și să dăm cu altul, cerem numai dreptatea adevăată ce legea din 1848 chiar trebuia să asigure minorității ort. din Ticvaniul-mare; biserica și averea ortodoxilor firul existenței cărora s'a întins apropiindu-se de vremurile noastre tot mai pronunțat.

(Urmează).

26). I. Nistor: Istoria Basarabiei, Cernăuți, 1923. pp. 37—63.

ȘTIRI

Locale.

Odata cu intrarea în Postul Nașterii Domnului, societatea femeilor ortodoxe din loc a hotărât să înceapă și respective să continue seria conferințelor religioase aranjate după Vecernie, cu concursul Corului Catedral.

Duminecă în 10 Noemvrie a. c. a vorbit P. O. D. Protopresbiter *Romul G. Ancușa* consilier referent eparhial. Luând ca motiv evanghelia Duminecii, oratorul a vestejit goana disperată a omenirii după bunuri materiale, asemănându-o cu bogatul care complăcându-se în preocupări de ordin pur material își pierde și sufletul și viața.

Luni, sârbătoarea *Intrării în biserică a Maicii Domnului* a conferențiat părintele *Gheorghe Noaghea* profesor la liceul din loc. D-Sa a făcut un fel de apel la întoarcerea din rătăcire; la răstignirea patimilor și poftelor noastre odată cu intrarea în cinstitul post al Nașterii Domnului, la *poacăntă*. Aceasta se cuprinde în înfrângerea inimii, în smerită și sinceră alipire de Dumnezeu, Care pentru noi a binevoit să vină în lume, suferind moarte pe cruce. Dreptatea atrage atenția la *poacăntă* cea adevărată pe care o mistifica sectarii.

În ambele sârbători Corul Catedral a cântat — afară de ectenii — și câte un psalm respective concert religios.

Joi, în 1 Decemvrie se împlinesc 14 ani dela mămăroața Adunare Națională din Alba-Iulia. Cu acest prilej asociația culturală „Astra” aranjează serbări comemorative pretutindeni unde are despărțăminte, fiind aceasta ziua ei. În orașul nostru după oficierea serviciului divin în Piața Mare, se va desfășura și un impunător program cu coruri, declamări și cuvântări. În acestea se va arăta istoricul măretului act de acum 14 ani, datoriu suferinții românești de pretutindeni de a vibra pentru ei și comemorarea eroilor și martirilor de veacuri, adormiți în nădejdea deplinei înfăptuiri a lui!

În caz de vreme nefavorabilă, serbarea se va ține în sala cinematografului Luna.

Hirotonire. Prea Sfințitul Episcop a binevoit a hirotoni zilele acestea întru preoți pe următorii candidați: *Adam Măran* pentru parohia *Oreșat*, *Mircea Popovici* pentru parohia *Il-a* din *Șenlacul mare* și *Alexandru Magda* pentru *Gaiul-mic*.

Pentru locul de pelerinaj „Piatra Scrisă” de lângă comuna Armeniș au mai dăruit credincioșii din Câlnic: *Ion Crina*, *Simion Oprea*, *Ioan Băcilă*, *Nicolae Birescu*, *George Corbu*, *Patruța Micloșină*, *Cornel Lepa*, *Ion Bărlu*, câte 20 lei, *Trăila Lupșa* 40 lei, *Ioan Corbu*, *Icoana Petrică*, *Saveta Albai* câte 20 lei, *Petru Lațcu* 40 lei, *Ion Magheți*, *Ion Spera*, *Petru Meda*, *Petruț Vodă*, *Saveta Crina*, *Ilie Dumitru*, *Icoana Dumitru*, *Icoana Pența*, *Petru Brutariu*, *Pavel Brutariu*, *Valeria Stăngu*, *Ion Todor*, *Saveta Vuc*, *Iuliana Gez*, *Ion Solopon*, *Enric Croic*, *Moisă Glava*, *Maria Doitoni*, câte 20 lei, *Petru Meda* 40 de lei, *Petru Gătoara* 20 lei, un anonim 20 lei, *Saveta Crina* 40 lei, și învățătorul *Solomon Modor* 20 lei, care sume s'au primit cu mulțumită predându-se destinațiunei.

Legea pentru reducerea unor impozite dispune: Cu începere dela 1 Octomvrie 1932 și până la evaluarea din nou a veniturilor de către comisiunile de recensământ și de impuneri pentru perioada următoare, cotele actuale ale impozitului agricol se reduc la jumătate, iar cotele adiționale ale aceluiași impozit se reduc cu 25 la sută.

Cu începere dela 1 Octomvrie 1932, cota impozitului pe clădiri se reduce dela 12 la 10 la sută. Pentru proprietățile clădite se va face recensământul în conformitate cu dispozițiile legii contribuțiilor directe.

Cu începere dela 1 Octomvrie 1932, cota impozitului profesional pentru profesioniști liberi (advocați, medici, ingineri, arhitecți etc.) se reduce dela 8 la 6 la sută.

Taxa cifrei de afaceri nu se va mai percepe dela 1 Octomvrie 1932 dela micii industriași (meseriași) cari lucrează singuri sau ajutați cel mult de șase persoane, sub rezerva ca să nu aibă alte venituri decât din meserie.

Nr. 5134 B. ex 1932.

CONCURSE.

Se escrie Concurs din oficiu pentru ocuparea postului de paroh în a doua parohie de cl. III, din Bozoviciu, protopresbiteratul Mehadiei, devenită vacantă prin decedarea părintelui Romul Novacovici, cu termen de 30 zile dela prima publicare în Foaia Diecezană.

Emolumente:

1. Sesiune parohială constatătoare din 32 jughere pentru care preotul ales va plăti toate impozitele.

2. Ajutor de salar anual 1000 Lei, plătit în rate lunare.

3. Preotul ales are de a se îngriji singur de locuință.

Doritorii de a ocupa acest post sunt poftiți a-și înainta petițiunile instruate conform normelor din vigoare și adresate consiliului parohial din Bozovici prin prea On. Oficiu protopresbiteral ort. rom. în Prigor.

Recurenții sunt poftiți a se prezenta cu prealabila încuviințare a Protopopului tractual în sfânta biserică din Bozovici, în vreo Duminecă, sau sârbătoare, dar nici de cum în ziua alegerii.

Recurenții au să prezinte învoire dela Prea Sfințitul Domn Episcop diecezan, fără de care nu pot fi luați în lista de candidare.

Caransebeș, din ședința Consiliului eparhial, ținută în 24 Octomvrie 1932.

Episcopul diecezan:

Dr. Iosif Tr. Badescu m. p.

Consiliul parohial al bisericii ort. rom. din Biniș în baza decisului No. 5457 B. ex 1932 al Consiliului Eparhial: din 24 Octombrie 1932, deschide concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Foaia Diecezană” pentru ocuparea postului de Capelan pe lângă neputinciosul preot Solomon Andreescu în parohia de elasa II-a din Biniș protopresbiteratul Bocșa-Montană.

Emolumente:

1. $\frac{1}{2}$ din sesiunea parohială constatătoare din 16 jugăre pământ arabil și fânaș.

2. $\frac{1}{2}$ din birul parohial uzitat.

3. $\frac{1}{2}$ din venitele stolare uzitate.

4. În lipsă de casă parohială deocamdată, alesul se va îngriji singur de locuință având a și plăti și impozitele după pământul ce îl folosește și după venite.

Doritorii de a ocupa acest post sunt poftiți a-și înainta cererile de concurs cu actele cuvenite adresate consiliului parohial din Biniș prin Prea On. Oficiu Protopresbiteral al tractului Bocșa-montană.

Concurenții sunt poftiți să se prezinte în vre'o Duminecă sau Sârbătoare în sfânta biserică cu prealabila încuviințare a Protoprezbiterului tractual și având încuviințarea P. S. Domn Episcop Diecezan, pentru a-și dovedi desteritatea în cântare și oratorie.

Biniș din ședința consiliului parohial ținută la 6 Noemvrie 1932.

Solomon Andreescu

Președinte.

Ștefan Iorgovan

Secretar.

În conțelegere cu oficiul Protopresbiteral al tractului Bocșa-montană.

Petru Ieremia

Adm. protopresb.

Pentru îndeplinirea postului de paroh la parohia de clasa II-a din Mâtnicul-mare, protopresbiteratul Caransebeș, se escrie din nou concurs cu termen de 30 zile dela publicare în „Foaia Diecezană” cu,

Emolumentele:

1. Două sesiuni parohiale în estindere de 60 jughere pământ, după care alesul preot, va plăti dările publice.

2. Stola și birul parohial sunt cele uzitate.

3. Intravilan cu casă parohială și dependințe.

Doritorii de a ocupa acest post, vor înainta petițiunea adresată Consiliului parohial din Mâtnicul-mare, Prea Onoratului Oficiu Protopresbiteral din Caransebeș, având a se prezenta în vre'o Duminecă sau sârbătoare în biserică pentru a-și arăta desteritatea în cântare și oratorie, dar nu în ziua de alegere.

Recurenții vor avea și încuviințarea Prea Sfințitului Episcop Diecezan și a Prea Onoratului Protopresbiter tractual.

Mâtnicul-mare, din ședința Consiliului parohial ținută în 26 Octomvrie 1932.

Eftimie Lăpăduș

preș. cons. parohial.

Ștefa Dumitrescu

not. cons. parohial.

În conțelegere cu oficiul protopresbiteral.

„MAGII DELA RĂSĂRIT”

de

Dr. PETRU BARBU

cuprinzând frumoasele cântece și cuvinte ce le rostesc copii cari umblă cu steaua la sârbătorile Nașterii Domnului

Se pot căpăta la „Librăria Diecezană”.

GIMNAZIUL DE FETE CARANSEBEȘ**AVIZ.**

Adunarea Generală a Comunității Școlare dela Gimnaziul de fete din Caransebeș s'a convocat pe ziua de 27 Noembrie 1932 la orele 11 $\frac{1}{2}$, in sala de învățământ a clasei I-a.

Program :

1. Aprobarea Bugetului pe 1933.

Dacă nu se întrunește jumătate din numărul total al membrilor, atunci adunarea generală va avea loc în 4 Decembrie 1932 cu ori ce număr de membrii prezenți.

Din ședința Comitetului Școlar de pe lângă Gimnaziul de fete din Caransebeș, ținută la 21 Noembrie 1932.

Președinte,
(ss). **E. Deac.**

Secretar,
(ss), **T. Șandru.**

Immosiere

scrise pe hârtie velină, curat, cetăț,
se găsesc spre vânzare la

Librăria Diecezană

Prețul 150 Lei. — Se pot comanda prin ramburs.

Conspectul

„Manualele de religie pentru învățământul primar“, publicat in „Biserica ortodoxă română“ Revista Sfântului Sinod, are in locul prim :

Cărțile de Religione

de Dr. P. Barbu și Pr. P. Bizerea

Pentru

1. Școalele de copii mici și clasa I a școalei primare Lei 10.—
2. Clasele II și III ale școalei primare „ 10.—
3. Clasa IV a școalei primare „ 10.—
4. Clasele V, VI, și VII ale școalei primare „ 15.—

Editate de Librăria Diecezană, Caransebeș.

Obiecte bisericesti

dela cele mai renumite fabrici, se află de vânzare la Librăria Diecezană.

Aducem la cunoștința On. public cetitor, că

Calendarul Românului

Pe anul **1933** anul al XLV-lea

a apărut și se află de
vânzare la Librăria noastră
Diecezană pentru prețul de 20 Lei.

Tipografia și Librăria Diecezană Caransebeș.